

Universitätsbibliothek Paderborn

**SELECTA=||RVM DECLAMATIONVM || Philippi Melanthonis,
quas con=||scripsit, & partim ipse in schola
Vui=||tebergensi recitauit, partim alijs recitandas
exhibuit.|| TOMVS ... ||**

Melanchthon, Philipp

1559

VD16 M 3567

Vtrum magis expediat regi ciuitates arbitrijs gubernatorum, an scripto
lure. Item de ueterum interpretum dignitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34734

Discite iustitiam moniti, & non spernere diuos.
 Dabitur igitur operam, ut cum ipsa doctrina studium iustitiæ & omnium uirtutum coniungatis.
 Quod quidem facietis, si ad perfectam doctrinam aspiratis. Nemo enim perfectam doctrinam consequi potest, nisi dignitatem & magnitudinem harum rerum intelligat. Id autem fieri non potest, nisi uim uirtutis intelligat. Et cum perfectam doctrinam expetitis, ordo etiam adhibendus erit, & sumenda ex alijs artibus instrumenta necessaria ad hanc professionem. Quare si quis est qui contemptis omnibus literis, irruit ad ius, is sciat se ipsi doctrinæ iuris iniuriam facere, quæ neque uult contemni alias bonas artes, neque percipi sine magna scientia multarum aliarum artium potest, Dixi.

ORATIO PVBLICE HABITA

Vuitenbergæ in promotione Doctoris Iuris, de Scripto iure, & dignitate ueterum interpretum iuris.

Taliter institutum est, ut in quadam frequentia omnium ordinum, & totius scholastici coetus decernantur gradus, & doctrinæ testimonia.

R. iij. Pri.

Primum ut publica suffragiorum nostrorum renuntiatio plus autoritatis haberet: Deinde ut hac frequentia, iuuentus de studiorum dignitate atque utilitate admoneatur. Itaque alij summa cum grauitate hic sepe de legum dignitate, et de hoc toto genere doctrinae dixerunt, ac ostenderunt haec nostra studia praecipue ad Rempublicam pertinere, scilicet incertamque ingentem confusionem ac barbariam aetate hominum, si haec eruditior doctrina iureconsultorum deleteretur. Nec uero quicquam honestius quam omnibus bonis uiris, ac praecipue nostro ordine dignius, quam propugnare leges aduersus scelus, uel rorem uel populi, uel Tyrannorum. Nulla uero gloria, nulli triumphus uerae laudis merentur quam haec defensio, propugnatioque iuris et doctrinae, quae est Reipublicae, necessaria. Quanquam autem haec causa summis eloquentiae uiribus ornanda erat, tamen omnium laudanda est uoluntas, qui cum si non possunt parem eloquentiam tanta causa adferre, mediocriter declarant suum studium et iudicium. Alij plus adferunt uel autoritatis uel facultatis, sed tamen quia mihi nunc haec partes dicendi a uiro clarissimo Decano collegij nostri, domino Doctore Hieronymo, praefatore nostro summa obseruatio, fideque colendo, mandata sunt, equum est, nos quoque propter autoritatem Collegij, et

Iuris & doctrinae propugnatio illustris.

bona cum uenia audire, etiamsi non possum pro
lignitate hanc nostram doctrinam ornare.

Suetonius scribit Caligulam, qui uerius fuit im-
manis quaedam belua quam Imperator, si uixisset,
aboliturum fuisse omnia scripta Iureconsulto-
rum. Sunt autem non pauci hoc tempore, qui simi-
liter oderunt ius scriptum, sed precipue tamen ius
reconsultorum doctrinam, ac mallent res iudicari
arbitrijs potentum, non scripto iure, quemadmo-
dum hodie dicuntur Scythæ, aut aliæ barbaræ na-
tiones regere suas ciuitates, et iudicia exercere si-
ne scripto iure. Horum errorẽ breuiter refutabo.

Quæ sunt autem causæ quare potentes ode-
runt ius scriptum? Prior est, quia nolunt legum
uinculis coerceri, nolunt suas cupiditates frenari
autoritate certi iuris, sed expetunt Tyrannicam
licentiam, & faciendi & decernendi quicquid li-
bet. Altera causa est, quod nonnulli fremunt, se suis
Iureconsultis in Repub. tanquam mutas personas
esse, quod uelut in aliena tutela esse, et ad alienum
prescriptum decernere cogantur. Hanc seruitu-
tem, ut ipsis esse uidetur, egrè ferunt, præsertim
si qui sunt ferocioribus ingenijs præditi. Nam ut
natura alij temperantiores, facilius patiuntur ius-
tas leges, alij intemperantes minus eis sunt morige-
ri. Ita in genere fit: aliæ naturæ magis cõtumaces

R iij sunt

Caligulæ odi-
um aduersus
scripta Iuris
consultorum.

Causæ tan-
quã
odii.

I.

II.

sunt, & minus patientes freni. Hi sunt odij fontes quos dixi: Quod cum sit iniustum, & noceat Re publica, repugnare bonos & prudentes omnino dio decet, ne abolita doctrina Iureconsultorum infinita tyrannis ac barbaries sequatur.

Scripto iure ciuitates regenda.

Vetus est autem disputatio, utrum magis expediat, regi ciuitates arbitrijs gubernatorum, an scripto iure: sed cum oporteat ius esse certum, sapientias autem gubernatorum sint incertae, saepe etiam pravae, necesse est extare certam regulam qua dominetur in iudicijs & gubernatione. Ideo praestantissima Respub. etiam si primum tantum consilij Principum administratae sint, tamen postea scriptum ius expetuerunt, id est, Attica & Romana, ut certi iuris autoritate tuta esset libertas. Quam pauci sint boni Principes, dicitur Claudij cuiusdam indicat, qui ait: Omnium bonorum Principum imagines in uno annulo sculpti posse. Deinde & boni facile deprauantur inter tot corruptelas. Nec de nihilo est, quod ille in Tragedia ait: Vt nemo doceat fraudes, & sceleris vias, regnum docebit. Saepe uero optimis & uigilantibus, tamen falsa recti species imponitur. Ideo consensus prudentum testatur, melius esse scripto iure: Atque ita pronunciat Aristoteles, cuius uerba tanquam oraculum inculcari, praesertim nostra

Rari boni Principes.

nostræ etatis hominibus oportuit, sic enim ait:
 Qui legem uult dominari, uult præesse Deum &
 leges: qui autem hominis arbitrio uult regi ciui-
 tatem, seuissimam beluã addit. Nam cupiditates
 & ira gubernatores deprauant, etiamsi fuerint
 optimi uiri, quare lex est mens sine cupiditate.
 Nec disputabo de re manifesta prolixius, nemo e-
 nim sanus non uidet melius esse uti certo iure,
 quantum fieri potest, quàm incerto.

Quanquam autem illi, qui nostræ doctrinæ
 iniqui sunt, non prædicant se hoc uelle, ut nullæ
 extent scriptæ leges, sed illas longas doctorum
 disputationes & molem commentariorum impro-
 bare se dicunt, Scio hac in re multos errare, etiã
 ex Scholasticis, qui imaginantur iuris scripti pos-
 sessionem, sine disputatione interpretum retineri
 posse, sed longè falluntur. Tollere doctrinam, est
 in uniuersum abolere ius scriptum: nec enim le-
 ges sine illis lumen habere possunt, neq; natura
 patitur, ut ullum usquam ius extet sine disputationi-
 bus, sicut grauissime dictum est à Pomponio
 indigestis, legibus latis natura licet euenire, ut
 interpretatio desideret prudentium authorita-
 tem, & necessariam disputationem. Hæc senten-
 tia, cum sit uerissima, gratia potius habenda est
 peritis, qui illustrauerunt leges suis lucubrationi-

R V bus

Interpretes ad
 ferunt lumen
 legibus.

bus, quàm reprehendenda industria. Semper omnibus seculis, in ciuitatibus bene moratis, disputationes de legibus extiterunt: scribuntur enim leges de moribus & hominum actionibus, quibus nihil est flexibilius & magis uarium. Non proponuntur, ut in Geometria, sententia de mensura aliqua immutabili figurarum, & tamen opus est regula & arte, quæ negotia ad finem reuocet, ut id, quod nature propius est deceptum naturæ. Videtis in Theologicis præceptis, tamen pauca & tantum uniuersalia sint, tamen adhibendam esse explicationem. Nam dicta de facultatum desertione, de non iudicando, quantum paruerent absurditatis, si non accederet erudita interpretatio?

Theologicæ explicationes.

Quantò magis opus est interpretatione in hac uarietate forensium sententiarum, quæ colligunt multa particularia. Fuerunt igitur statim inueniunt post natas leges, qui adderent interpretationes: Athenis à certis Magistratibus interpretari petebatur. Laudanda est igitur prudentia summorum uirorum, qui postquam Imperatoris Lotharij tempore rursus ex bibliothecis prolatae sunt humane leges, & in forum, ac curiam reuocatae, statim addere commentarios coeperunt. Videtis autem singulari beneficio Dei arbitror tunc re-

Lotharius.

tum esse ius Romanum, ita non potuit fieri, nisi diuinitus, ut simul tot præclara ingenia exorerentur, quæ operam cõtulerunt, ad illam ueterem doctrinã illustrandam. Qua in re si quis cogitat quanta fuerit difficultas initio, non poterit nõ utuperare stultitiam, atq; ingratitude[m] eorum, qui hos Herculanos labores, nõ magni pendunt. Vetus consuetudo fori ac iudiciorũ Romanorum fuerat antiquata, erant ignotæ historiæ ueteres, quæ ei ipsæ lumẽ sæpe afferunt legibus, lingua uetus corrupta erat. In his tantis impedimentis, tam ingenti animo Irnerius, & deinde alij cœpe- Irnerius runt conferre textus, quærere sententiam ex ipsis legibus, ideam totius ueteris Reipub. animo insormare, & quasi imaginem quandam imperij restituere: Ita cœpit lingua uetus fieri notior.

Magna gloria est Solonis, et aliorum, qui ciuitatibus leges scripserunt, & Respub. sapientes constituerunt, nec dubiũ est eiusmodi opus inter humana omnium longè difficillimum & utilissimũ diuinitus regi. Sed nõ minor gloria debetur meo iudicio Irnerio, & cæteris, qui illius gloriosi laboris socij fuerunt. Neesse est enim scriptores illos, nõ solum ingenijs, sed etiam usu & peritia administrandæ Reipub. excelluisse: Nec sine acerrimo studio ars integra comprehendẽ animis potuit.

Multa

Multa monebat illos peritos uiros usus, quem habuerant in administratione: Nam Irnerius longo tempore ferè totam Italiam rexit. Sed tamen usus sine diligentia, sine studio, non sufficiebat. Tanto labore patefactas & illustratas leges rursus obruent æternis tenebris, isti qui interpretes aboleri uolunt.

Visitata querela est non intelligere hominum presentia bona, ita est profecto. Si deessent ueterum commentarij, quis nunc intelligere artem posset?

Quare cum sit opus scripto iure, & conseruari has Romanas leges omnes prudentes optent, necesse est etiam his interpretes adhibere, ac sequi tanquam artifices & monstratores uie. Sapientissimè inquit Constantinus in Codice de iudicijs, lege placuit. Aequitatem scriptam anteferendam esse stricto iuri.

Constantini di-
ctum sapiens.

Cum enim multi habeant in ore nomen æquitatis, & hanc uelint anteferre legibus, Imperator illa iudicia laxat, ac reuocat nos ad scriptum, idq; pronunciat æquissimum esse, quod scriptum est: Fortassis autem hanc uocem Constantini reprehendent aliqui, qui dicent æquitatem esse moderationem scripti, ut uult Aristoteles, non ipsam scriptum: Sed hæc cauillatio facile dilui potest.

Vbi locus mo-
derationi.

Regulariter ea, quæ lege constituta sunt in eo

su, de quo principaliter lex loquitur, sunt *æquis-* ^{Furtiva.}
simæ: Vt cum lex recens, *furem* capitali supplicio
 puniri iubet, loquitur principaliter de eo, qui a
 troci consilio *furatus* est, non de eo, qui uel *ata-*
te lapsus est, uel fame impulsus: Iudex igitur in
 casu, de quo lex principaliter loquitur, non disce
 dat à lege. Nam cum legitimis imperijs obedire
 nos iusserit Deus, necesse est etiam, parere uoci le
 gum. Deinde quorsum attineret proponi ius scri
 ptum, si liceret Iudici priuato arbitrio discedere
 à scripto, quoties uellet? Hæc licentia quid esset,
 nisi legum dissolutio & abrogatio? Sed cum in
 cidit casus, de quo lex non principaliter loqui
 tur, propter aliquas *circumstantias*, ibi locus est
 illi *moderationi*, de qua Aristoteles loquitur.

^{Vacatio sabbat}
^{ti.}

Lex de sabbato, præcipiebat uacationem, ui
 delicet, ut *populus* audire doctrinam cœlestem
 posset: At cum Antiochus in Sabbato cessantes
 Iudeos adoriebatur, nec iam *populus* audire con
 ciones posset, sed defendere armis ueram religio
 nem deberet, ne funditus interiret, rectè fecerunt
 Doctores *populi*, qui non obseruata uacatione
 Sabbati, hostes depulerunt, ac profligauerunt.
 Nam lex de Sabbato non complectitur hunc ca
 sum necessitatis. Regula est igitur. Scripta *æqui-*
tas semper in ijs casibus, de quibus scriptum lo
 quitur,

quitur, nec ab ea regula discedendum est. Sed ob
mitto hanc disputationem, illud tantum moneo
adolescentes, ut infigant animis hanc uocem
Constantini de scripta equitate, scientes
hunc esse interpretum scopum, ut illam scriptam
equitatem collatis textibus ac rationibus colla-
gant.

Extant in præceptis politicis multæ grauissi-
mæ sententiæ, quæ prohibent non necessariam le-
gum mutationem, Sed recitare plura testimonia
longum esset, tantum commemorabo unum quod-
dam exemplum, quod extat apud Demosthenem.
Loerensia lex. Locris ait legem fuisse, ne aut præsentis leges ab-
rogarentur, aut nouæ ferrentur: Sed si quis es-
set aut abrogaturus aliquam, aut nouam laturus,
proponeret suam sententiam publicè, stans collo-
catus in laqueo, ut, si lex placuisset populo, di-
mitteretur author laxato laqueo: sin autem dis-
plicuisset, laqueo constricto mox strangularetur
author. Nihil est incertius populi iudicijs, idcirco
annis ducentis nemo ausus est subire huius iudicij
periculum, nec ulla noua lex proposita est,
præter unam: Vt ambo oculi effoderentur isti, qui
unoculo effodisset unum illum oculum. Videtur
quanta seueritate ueteres legumlatores cauere tem-
erarias legum mutationes uoluerunt. Prouidit
idem

Lex de mono-
culo,

idem callidè Lycurgus, qui cū exponeret ciuibus
 se consulturum oraculū de legibus promulgatis, ^{Lycurgi pra-}
 ac peteret, ut iusiurandum darent, se interim dum ^{dens calliditas}
 abesset, non immutatuos esse leges. Discedēs igitur, non est reuersus, ut perpetuò obligatos religioni iuramenti teneret. Ita durauerunt leges ille annos quingētos. Hæc atq; alia multa à doctis proponuntur, ne iura uero cōsilio recepta, temere mutantur. Præcipuè uerò Christianos decet cauere, non necessarias disputationes, cum propter Deum legibus et uniuersa politia reuerentiā debeant. Nec dubium, quin si amitteretur hæc erudita iuris doctrina, magna confusio, et barbaries in iudicijs et moribus secutura esset: quā, ut prohibeat Deus, qui est autor boni status politici, opto.
 Dixi.

DE AEQVITATE ET IVRE STRICTO
 ex L. placuit, C. de iudicijs. 1 5 4 2.

Nota est nobis honestissima consuetudo, & propter graues causas in Academijs instituta, qua solemus in his congressibus de doctrina uiuere dicere. Quid enim est dignius Homini- bus, præsertim nobis, quorum iudicijs & exem- plis